

Martin Fahlgren
Vietnamkriget:
Tonkin-intermezzot 1964 – en tillbakablick

Innehåll

Inledning.....	1
Sven Öste: Tonkinintermezzot	2
Tidsdokument.....	4
Ur ett AP-telegram, återgivet i New York Times den 29 juli 1964:	4
Ur en ledarkommentar i New York Times den 29 juli 1964:.....	4
Ur en nyhetsartikel i New York Times den 3 augusti 1964:	4
Uttalande av president Johnson den 3 augusti 1964.	5
Tal till nationen av president Johnson den 4 augusti 1964.	5
Ur en nyhetsartikel i New York Times den 5 augusti 1964:	6
Reuter-telegram återgivet i New York Times den 5 augusti 1964:.....	6
AP-telegram återgivet i New York Times den 5 augusti 1964:	6
Ur en nyhetsartikel i New York Times den 6 augusti 1964:	6
Gemensam resolution antagen av Förenta staternas kongress den 7 augusti 1964, den s k Tonkinresolutionen:	7
Ur Nordvietnams vitbok om Tonkinintermezzot:	7
Uttalande om Tonkinintermezzot av försvarsminister Robert McNamara vid senatsförhör inför senatens utrikesutskott 1964:.....	9
Uttalande om Tonkinintermezzot av försvarsminister Robert McNamara vid senatsförhör inför senatens utrikesutskott den 20 februari 1968:	9
Brev från löjtnant John W. White till redaktionen i New Haven Register:	10

Inledning

Det s.k. Tonkin-intermezzot inträffade i augusti 1964. Enligt Vita huset hade amerikanska krigsfartyg – på internationellt vatten i den s k Tonkinbukten (utanför Nordvietnam) – vid två tillfällen (2 och 4 augusti) provocerat blivit anfallna av nordvietnamesiska torpedbåtar. Denna händelse använde den amerikanska administrationen för att få kongressen att (7 augusti) anta den så kallade Tonkinresolutionen, som gav presidenten fullmakt att vidta de åtgärder han fann nödvändiga för att motverka ”kommunistisk aggression”. Med Tonkin-resolutionen i ryggen inledde president Johnson omfattande flygbombningar Nordvietnam och ökade kraftigt USA:s militära närvaro i Sydvietnam.

Den officiella amerikanska versionen av Tonkin-intermezzot ifrågasattes tidigt. Det fanns en hel del omständigheter, och vittnesmål, som talade emot. Sedan dess har det framkommit ytterligare uppgifter, bl a vittnesmål från såväl sjöbefäl från de aktuella flottenheterna (bl a kapten Herrick och skvadronkommendören James Stockdale), som regeringsledamöter (bl a försvarsminister McNamara), som innebär att vi nu med stor säkerhet kan fastslå att åtminstone det senare angreppet aldrig ägde rum och att det första var framprovocerat.

Bland dessa nyare uppgifter, som slår håll på den dåtida officiella amerikanska versionen, kan nämnas:

1) 1995 träffades den f d vietnamesiske försvarsministern Vo Nguyen Giap och den f d amerikanske försvarsministern McNamara. Giap förnekade då kategoriskt att vietnameserna hade attackerat amerikanska jagare den 4 augusti, samtidigt som han erkände attacken den 2 augusti.

2) I juni 1966 intervjuades McNamara om Vietnam-kriget av CNN. Han yttrade då bl a:

”President Johnson beslutade att besvara den andra [attacken – 4 augusti]. Jag tror att det är nu klart att den [andra attacken] inte ägde rum. Jag frågade [nordvietnamesiska] generalen Giap själv, när jag besökte Hanoi i november 1995, om den hade inträffat, och han sa nej. Jag accepterar det.”¹

3) 2001 offentliggjordes ett bandat samtal som hade hållits några veckor efter att Tonkinbukts-resolutionen antagits. Där framgår att McNamara redan då hade uttryckt tvivel om att attacken verkligen hade ägt rum.

4) I oktober 2005 rapporterade *New York Times* att Robert J. Hanyok, en historiker vid U.S. National Security Agency, hade dragit slutsatsen att angreppet den 4 augusti inte hade ägt rum och att NSA hade förvanskat de underrättelserapporter som de överlämnat till de politiska makthavarna. Han hävdade samtidigt att det inte låg något politiskt motiv bakom detta, utan att det troligen var fråga om ett försök att mörklägga misstag som gjorts av underrättelsetjänsten.²

5) I november 2005 släpptes tidigare topphemliga NSA-dokument som visade att den första sammandrabbningen (2 augusti), förvisso hade ägt rum, men att det var den amerikanska jagaren USS Maddox som hade öppnat eld först, medan den andra sammandrabbningen (4 augusti) aldrig hade ägt rum överhuvudtaget.³

Dessa uppgifter och många andra redovisas i den utförliga Wikipedia-redogörelsen om [Gulf of Tonkin Incident](#)”.

¹ Se [CNN Cold War - Interviews: Robert McNamara](#).

² Se [Vietnam Study, Casting Doubts, Remains Secret](#) och [Vietnam War Intelligence 'Deliberately Skewed,' Secret Study Say](#).

³ Se t ex ["Skunks, Bogies, Silent Hounds, and the Flying Fish: The Gulf of Tonkin Mystery, 2-4 August 1964"](#)

Att den officiella dåtida amerikanska versionen av Tonkin-händelserna inte är korrekt är det få som idag ifrågasätter. Ändå finns fortfarande en del oförfärdiga (och okunniga) reaktionärer som för fram den dåtida officiella amerikanska versionen precis som om inget hänt.

Det som följer nedan är utdrag ur texter från 1960-talet, vilka visar att det redan då fanns mycket som talade för att den officiella amerikanska versionen var felaktig.

Det första är ett utdrag ur Sven Östes bok *Vietnam – Hökens år* (publicerad 1966) som ganska kortfattat men sakligt beskriver hela skeendet utifrån de uppgifter som fanns tillgängliga vid den tidpunkten.

Därefter följer ett antal tidsdokument, bl a tidningsartiklar, pressmeddelanden, uttalanden av amerikanska presidenten Johnson och försvarsminister McNamara, utdrag ur en nordvietnamesisk vitbok om händelserna, samt inte minst ett brev från en av officerarna på den ”attackerade” jagaren ”Maddox”.

Sven Öste: Tonkinintermezzot

Ur *Vietnam – Hökens år*

Det avgörande steget togs enligt många mening mindre än fyra månader efter att försvarsminister McNamara gjort sin profetia; det var när amerikanskt flyg genomförde ”repressalieaktionen” mot nordvietnamesiska örlogsbaser i Tonkinbukten. Kanske är det dock riktigare att se denna aktion som den tredje milstolpen på USA:s väg in i Vietnamkonflikten, om man betraktar avtalet om militär hjälp på hösten 1954 som den första och upprättandet av USA:s Vietnamkommando (se kapitlet: ”Demokrati” med Diem) i februari 1962 som den andra milstolpen.

Men Tonkinaktionen var ur många synpunkter ett oerhört viktigt steg – inte bara på grund av att USA nu för första gången öppet slog mot Nord-Vietnams territorium. Under intryck av sammanstötningen accepterade USA-kongressen en vagt formulerad resolution, begärd av president Johnson; i senaten var det blott Wayne Morse och Alaskademokraten Ernest Gruening som röstade mot regeringen. Först ett drygt år senare, när resolutionen ständigt återropades av Johnsonregimen som grundval för den kontinuerliga skärpningen av USA:s insats i Vietnam, började flera andra senatorer gå till attack och beklaga att de själva en gång välsignade resolutionen. Ja, William Fulbright gick på vintern 1966 längre än så och antydde att regeringen i augusti 1964 fört folket och senaten bakom ljuset ifråga om Tonkinintermezzot och genomfört en form av bedrägeri för att få den eftertraktade resolutionen. Den anklagelsen var sannerligen inte ny; Wayne Morse var inne på den linjen redan under själva Tonkindebatten i senaten, men hans långa inlägg blev nästan helt nonchalerade av pressen. (Debatten behandlas mera utförligt i ett senare kapitel: *Tystnadens tid*.)

Scenen var alltså Tonkinbukten och händelseförloppet – som det presenterades av försvarsminister McNamara – var i starkt sammandrag följande:

Den 2 augusti inrapporterades en nordvietnamesisk attack mot den amerikanska jagaren ”Maddox” som i dagsljus anfölls av tre torpedbåtar omkring 45 kilometer från land, det vill säga på internationellt vatten. Med stöd av stridsplan slog jagaren tillbaka anfallet, och alla de tre angripande fartygen skadades.

Den 4 augusti kom rapporten om ett nytt anfall mot ”Maddox”, denna gång ungefär 80 km från kusten. Detta var en nattlig attack som varade flera timmar och slutade med att två av de angripande fartygen sänktes.

Den 5 augusti på morgonen – svensk tid – genomfördes av stridsplan den amerikanska repressaliehandlingen som, uppgavs det, ledde till att omkring 25 nordvietnamesiska torpedbåtar förstördes i sina baser.

Denna bestraffning var till sin karaktär klart begränsad; i själva verket kungjordes också operationen av president Johnson minst en timme innan stridsplanen nådde sina mål. Avsikten med denna förvarning var, betonades det, just att upplysa motståndarna – läs Kommunistkina – om att det inte rörde sig om en brett upplagd operation mot Nord-Vietnam.

Hanoiregeringen förnekade blankt att det förekommit någon sjöstrid den 4 augusti, men medgav ett intermezzo den 2 augusti. Den som lyssnade till McNamaras redovisning fann det onekligen märkligt att de amerikanska enheterna inte tillfogats några som helst skador under den, enligt McNamara, två timmar långa sjöstriden den 4 augusti. Det framstod också som förvånande att de nordvietnamesiska torpedbåtarna sökt strid så långt från kusten – 80 km – och dessutom föreföll det svårt att, på grundval av McNamaras skildring, se något motiv för den nordvietnamesiska attacken. Varför dessa angrepp på internationellt vatten den 2 augusti och den 4 augusti? Enheter ur den 7:e amerikanska flottan hade dock i årtal kryssat i Tonkinbukten.

Förklaringen kanske borde sökas i ett förspel som saknades i McNamaras framställning, ett datum, som inte fanns med i hans ”tidtabell”.

Den 30 juli hade sydvietnamesiska – enligt Hanoiregeringen också amerikanska – flottenheter bombarderat två nordvietnamesiska kustöar omedelbart norr om 17:e breddgraden. Även om man helt bortser från Hanoi version kvarstår uppenbarligen som ett faktum att en sådan stridshandling ägde rum. Detta framgick genom inlägg av regeringens försvarare under debatten i USA-senaten; däremot förnekade dessa talesmän att amerikanska enheter direkt deltagit eller haft som uppgift att konvojera de sydvietnamesiska fartygen. Men det klargjordes under debatten att amerikanska örlogsfartyg vid denna tidpunkt hade varit innanför den av Nord-Vietnam proklamerade tolvmilsgårnsen och att, enligt försvarsdepartementet, motivet för den operationen hade varit att inför Hanoi demonstrera att USA inte erkände tolvmilsgårnsen.

Detta förspel – den öppna sydvietnamesiska attacken mot nordvietnamesiskt territorium och de amerikanska fartygens manövrer på vad Hanoi betraktar som Nord-Vietnams territorialvatten – berördes alltså inte av McNamara i hans redogörelse och inte heller på något sätt av president Johnson i hans tv-tal till nationen. Ingenting sades som antydde att någonting förekommit, som av Hanoi-regeringen kunde ha uppfattats som en ”provokation”.

Det var mot Nord-Vietnam som anklagelsen slungades; USA hade utsatts för en ”provokation” som måste föranleda bestraffning. Och bombplanen sändes mot örlogsbaserna och Nord-Vietnams kust. Medan general Khanh, som länge krävt ett fälttåg mot norr, jublade och alla observatörer i Saigon var eniga om att USA:s kraftiga aktion betydde en stor framgång för de vid denna tidpunkt hårt trängda Saigonggeneralerna.

Det är också givet att den drastiska amerikanska aktionen blev en tillgång för president Johnson i den inledda valkampen – han hade visat att Barry Goldwater inte var den ende som var redo till ”krafttag mot kommunismen”. Och presidenten fick alltså sin kongressresolution, vapnet som bemyndigade honom att ”ta alla nödvändiga steg” för att ”förhindra fortsatt aggression” och ”slå tillbaka väpnade attacker”.

Till detta kom att hela aktionen blev en uppenbar utrikespolitisk framgång; den amerikanska ”repressalieaktionen” accepterades eller applåderades av nästan alla USA:s bundsförvanter, t ex i Västeuropa, medan Nord-Vietnam fick ganska dämpade sympatibevis från östblocket, givetvis Kommunistkina undantaget.

Den 18 september föreföll det som om den andra rondan skulle börja. I en kortfattad kommuniké kungjorde försvarsminister McNamara i Washington att amerikanska örlogsfartyg slagit tillbaka en ny nattlig attack i Tonkinbukten utan skador eller förluster för de amerikanska enheterna. Det var alltså till det yttre en parallell till "sammanstötningarna" i augusti – men denna gång valde försvarsministern att använda termen "intermezzo" och hans framställning var paketerad i reservationer, som antydde att man övervägde att avstå från "repressalier".

Tidsdokument

De följande texterna är samtliga hämtade från *Vietnam i dokument*, sammanställda av Teddy Amberg, Erik Eriksson, Bengt Liljenroth och Leif Ryhle, Stockholm 1968, s. 105-

Ur ett AP-telegram, återgivet i New York Times den 29 juli 1964:

Nordvietnam har inlämnat en protest till Internationella Kontrollkommissionen i vilken man anklagar USA:s och Sydvietnams krigsfartyg för "intrång i det egna territorialvattnet", enligt en utsändning i dag över Pekings radio.

Meddelandet till kommissionen, som har till uppgift att övervaka de överenskommelser om Indokina, som fastslogs 1954, hävdade att fartygen hade tillfångatagit och fört bort 11 nordvietnamesiska fiskare.

Ur en ledarkommentar i New York Times den 29 juli 1964:

Saigons premiärminister /har/ under de senaste veckorna krävt en "marsch emot norr". Väl medveten om att en sådan aktion vore självmord utan amerikanskt stöd i stor skala har general Khanh genom sitt agerande råkat i en allvarlig konflikt med den amerikanske ambassadören Taylor. Och president Johnson klargjorde förra veckan att även om "provokationer (från Nordvietnam) kunde tänkas tvinga fram ett svar sökte (USA) inget utvidgat krig".

Den senaste amerikanska uppbyggnaden är samtidigt ett krav på Sydvietnam att de skall hugga i med sina viktiga uppgifter i det egna landet snarare än att hoppas på att finna en "enkel" utväg ur problemen, och uppfattningen i Washington i dag är att detta krav uppfattats. Varje angrepp på Nordvietnam är mindre ägnat att förkorta kriget än att utvidga det och därigenom äventyra världsfreden.

Ur en nyhetsartikel i New York Times den 3 augusti 1964:

Tre nordvietnamesiska torpedbåtar avfyra i dag (2.8) torpeder och 37 mm granater mot en amerikansk jagare på internationellt vatten ca 5 mil utanför den nordvietnamesiska kusten.

Jagaren och fyra amerikanska flygplan besvarade elden, skadade båtarna och drev tillbaka dem ...

Till en början kommenterade regeringstjänstemännen händelsen försiktigt och sa att de anfallande båtarna troligen kom från Nordvietnam, men utrikesminister Dean Rusk sa i New York i kväll att angripna var nordvietnameser.

"Motståndaren fick sig en minnesbeta", sa utrikesministern. "Om de försöker en gång till skall de få flera." ...

Försvarsdepartementets uttalande om angreppet ... hävdade att båtarna skadades av beskjutningen från jagaren Maddox och de fyra hangarbaserade attackplanen. Uttalandet menade vidare: ...

”Torpedbåtarna drevs tillbaka. En av dem tycktes svårt skadad och låg stilla medan de två andra också skadades och endast långsamt retirerade. Varken Maddox eller flygplanen vidkändes några materiella eller personsador.”

Uttalande av president Johnson den 3 augusti 1964.

Jag har instruerat flottan:

att fortsätta patrulleringen av Tonkinbukten utanför den nordvietnamesiska kusten;
att fördubbla styrkan genom att låta ytterligare en jagare ansluta sig till den som redan avpatrullerar området;
att ombesörja ständig eskort av jagarna genom stridsflyg, samt
att ge befälhavarna för stridsflyget och de två jagarna (USS *Maddox* och USS *C Turner Joy*)
order om att anfälla varje flottenhet som på internationellt vatten anfäller dem, samt
att inte anfälla enbart i syfte att fördriva den anfällande styrkan utan i syfte att förgöra den.⁴

Tal till nationen av president Johnson den 4 augusti 1964.

Mina kära amerikanska medborgare: I egenskap av president och överbefälhavare är det min plikt att meddela det amerikanska folket att förnyade fientliga handlingar mot amerikanska fartyg på öppet vatten i Tonkinbukten förmått mig att i dag ge USA:s militära styrkor order om svarsåtgärder.

Den första attacken mot jagaren Maddox den 2 augusti upprepades i dag av ett antal fientliga fartyg som anföll två amerikanska jagare med torpeder. Jagarna och de assisterande flygplanen handlade omedelbart i enlighet med de order jag gav efter de första fientliga handlingarna. Vi tror att åtminstone en av de anfällande båtarna sänktes.

Såväl befäl som manskap som deltagit i denna aktion har utfört sina plikter enligt traditionen inom USA:s flotta. Men upprepade våldshandlingar mot Förenta staternas krigsmakt kan inte enbart mötas med passiv beredskap utan kräver ett aktivt svar. Detta svar har givits när jag i kväll talar till er. Luftangrepp mot kanonbåtar och vissa basanläggningar i Nordvietnam, som använts vid dessa fientliga operationer, utförs just nu.

I det större perspektivet visar denna nya aggressionshandling, som riktats direkt mot våra egna trupper, att vår kamp för fred och säkerhet i Sydostasien är synnerligen viktig. Aggressionen genom terror mot Sydvietnams fredliga bönder har nu kompletterats med rena aggressionshandlingar på öppet vatten gentemot Förenta staterna.

— — —

Jag har i dag träffat och samtalat med ledarna för de båda partier, som är representerade i Förenta staternas kongress, och jag har informerat dem om att jag omedelbart kommer att begära att kongressen antar en resolution, som klargör att vår regering står enad i sin beslutsamhet att vidta alla nödvändiga åtgärder för att skydda friheten och försvara freden i Sydostasien.

Jag har fått betryggande försäkringar från dessa ledare för de båda partierna att en sådan resolution omedelbart kommer att tas upp till behandling, snabbt och öppet debatteras samt antas med en överväldigande majoritet. Och för bara några ögonblick sedan lyckades jag få kontakt med senator Goldwater, och det gläder mig att kunna framhålla att han gav uttryck åt sitt stöd för det uttalande jag förelägger er i kväll.

Det innebär ett stort ansvar att vara tvungen att beordra även mycket begränsade militärhandlingar av en makt vars hela styrka är så enorm och så skräckinjagande som den amerikanska, men det är å andra sidan min genomtänkta övertygelse, och den delas av hela

regeringen, att fasthet är en nödvändighet i dag, för den som har rätten på sin sida, om man vill åstadkomma fred. Att fasthet alltid kommer att uppskattas. Dess syfte är fred.⁴

Ur en nyhetsartikel i New York Times den 5 augusti 1964:

Washington den 4 augusti 1964 — Försvarsdepartementet tillkännagav i kväll att nordvietnamesiska torpedbåtar i dag gjorde ett ”avsiktligt angrepp” mot två amerikanska jagare, som utförde patrulleringsuppdrag på internationellt vatten i Tonkinbukten utanför Nordvietnams kust.

Anfallet inträffade två dagar efter det nordvietnamesiska angreppet på Maddox, en av de två jagarna, som var med även vid dagens intermezzo.

Jagarna och de hangar-baserade flygplan de hade som eskort besköt båtarna under dagens anfall, drev dem tillbaka och sänkte uppenbarligen minst två av dem. Pentagon meddelade att inga skador eller personella förluster drabbade de amerikanska båtarna eller deras besättningar ...

I Washington beskrevs den andra attacken som mycket våldsammare än den första, som enligt uppgift pågick i en halvtimme. Den andra striden varade ca tre timmar, påstods det, i hård sjö, dåligt väder och med dålig sikt.

Reuter-telegram återgivet i New York Times den 5 augusti 1964:

Hanois radio meddelade i dag i sin första kommentar till söndagens attack mot den amerikanska jagaren Maddox att intermezzot inträffade på nordvietnamesiskt territorialvatten.

”Våra båtar sattes in för att skydda vårt territorialvatten och vårt folk och för att driva ut fiendefartyget från våra vatten” hette det i radioutsändningen.

Man anklagade USA:s 7:de flotta för aggressionshandlingar och framhöll att USA försökte dölja sin ”aggression” genom historier om ett s. k. provocerat anfall från nordvietnamesiska båtar ...

AP-telegram återgivet i New York Times den 5 augusti 1964:

Det kommunistiska Nordvietnam försäkrade i dag att den amerikanska rapporten om ytterligare en attack av nordvietnamesiska torpedbåtar mot amerikanska jagare på internationellt vatten i går var en ”ren konstruktion”.

Ett kort tillkännagivande i Hanois radio innehöll följande:

Det amerikanska påståendet var ”en ren konstruktion av USA-imperialisterna i avsikt att dölja deras illegala handlingar, som på ett skamlöst sätt kränker DRV:s säkerhet och som ytterligare förvärrar situationen i Sydostasien”.

Ur en nyhetsartikel i New York Times den 6 augusti 1964:

Washington den 5 augusti — Amerikanska flygplan bombarderade i dag på morgonen nordvietnamesiska baser, krigsfartyg och ett oljeupplag under en fem timmar lång raid utefter en drygt 15 mil lång kuststräcka.

Försvarsminister Robert S. McNamara sa att 25 nordvietnamesiska torpedbåtar förstörts eller skadats och att oljeanläggningen förstörts till 90 %.

Han förklarade att ”oavsett om USA provocerades ytterligare, så var inga nya amerikanska anfall planerade...”

⁴ *Departement of State Bulletin*, Washington 24 augusti 1964, s 259

Gemensam resolution antagen av Förenta staternas kongress den 7 augusti 1964, den s k Tonkinresolutionen:

I avsikt att främja internationell fred och säkerhet i Sydostasien.

Enär flottenheter från kommunistiska regimen i Vietnam, i strid med de principer som finns fastslagna i Förenta nationernas stadga och i internationell rätt, avsiktligt och vid upprepade tillfällen anfallit amerikanska krigsfartyg, vilka fullt lagligt uppehållit sig i internationellt vatten, samt därvid skapat ett allvarligt hot mot internationell fred; och

enär dessa anfall är ett led i en avsiktlig och systematisk aggressionspolitik som den kommunistiska regimen i Nordvietnam för mot sina grannar och de länder som förenat sig med dessa i ett kollektivt försvar för sin frihet; och enär Förenta staterna hjälper folken i Sydostasien att värna om sin frihet och inte har några territoriella, militära eller politiska ambitioner i detta område, utan endast önskar att dessa folk skall lämnas i fred att själva utarbeta sitt öde på sina egna villkor vare det nu beslutat av Förenta staternas senat och representanthus, samlades till kongress

att kongressen godkänner och stöder det beslut, som fattats av presidenten i dennes egenskap av överbefälhavare, att vidta alla nödvändiga åtgärder för att slå tillbaka varje väpnat angrepp mot Förenta staternas styrkor liksom för att förebygga ytterligare aggression.

SEKTION 2. Förenta staterna betraktar det som absolut nödvändigt för sina nationella intressen och för världsfreden att internationell fred och säkerhet vidmakthålls i Sydostasien. I överensstämmelse med Förenta staternas konstitution och Förenta nationernas stadga och i enlighet med sina förpliktelser inom den sydöstasiatiska kollektiva försvarspakten (SEATO-pakten) är Förenta staterna därför redo att efter presidentens beslut vidta alla nödvändiga steg, inklusive väpnat motstånd, för att hjälpa envar av den sydöstasiatiska kollektiva försvarspaktens medlems- eller protokollstater, som begär hjälp för att försvara sin frihet.

SEKTION 3. Denna resolution skall upphöra att gälla då presidenten finner att fred och säkerhet i området genom Förenta nationernas ingripande eller på annat sätt kan sägas vara i tillräcklig grad tryggad, dock att den kan upphävas tidigare genom kongressens samstämmiga beslut därom.⁵

Denna resolution antogs av kongressen med överväldigande majoritet — 466 för och 0 emot i representanthuset och 88 för och 2 emot i senaten. De enda nej-röstande var senatorerna Ernest Gruening och Wayne Morse. Resolutionen utgjorde ett godkännande i efterskott av det repressalieangrepp USA gjorde mot en rad nordvietnamesiska hamnanläggningar längs kusten (se utdraget ur *New York Times* den 6 augusti 1964 ovan). Det var det första officiella angreppet på Nordvietnam av amerikanska styrkor.

Med tanke på hur stort utrymme det s k Tonkinintermezzot fått i debatten om Vietnamkrigets utveckling och USA:s allt större krigsinsats återger vi delar av denna debatt från tiden för intermezzot och fram till i dag [dvs 1968]:

Ur Nordvietnams vitbok om Tonkinintermezzot:

Det var jagaren Maddox som först öppnade eld mot patrullbåtarna från Demokratiska Republiken Vietnam på vietnamesiskt territorialvatten den 2 augusti 1964. Vid midnatt den 4 augusti (lokal tid) höll USA:s försvarsminister en presskonferens i Washington där han gav en detaljerad redogörelse i kronologisk ordning över de två 'anfallen gjorda av nordvietname-

⁵ *Department of State Bulletin*, Washington 24 augusti 1964

siska torpedbåtar'. Men han gav inga som helst uppgifter om Maddox positioner och rörelser den 31 juli och 1 augusti 1964. Medan han hävdade att jagaren befann sig 49 km från kusten klockan 12.30 (lokal tid) den 2 augusti, gav han ingen uppgift om dess position klockan 15.08 (lokal tid), när den rapporterades 'anfallen av 3 torpedbåtar'.

I verkligheten trängde Maddox den 31 juli och den 1 augusti upprepade gånger in på vietnamesiskt vatten och hotade och provocerade fiskebåtar i området:

05.30 (lokal tid) den 31 juli befann den sig 5 miles utanför den vietnamesiska kusten, mellan Mui Doc och Hon Gio-ön (som hör till Demokratiska Republiken Vietnam). Från kusten kunde man redan klart se dess registerbeteckning 731 genom kikare.

14.30 (lokal tid) den 1 augusti förföljde den tre fiskebåtar på vietnamesiskt vatten söder om ön Hon Mat.

— Slutligen, den 2 augusti, klockan 15.00 (lokal tid) stötte Maddox mellan ön Hon Me och Lach Truong samman med och öppnade eld mot vietnamesiska patrullbåtar som därvid tvingades till en försvarsaktion för att driva ut inkräktaren från vietnamesiskt vatten.

USA har inte kunnat ge några övertygande bevis för att den 'andra medvetna attacken i Tonkinbukten' verkligen ägde rum.

... Den 'andra attacken av nordvietnamesiska torpedbåtar' mot Maddox och Turner Joy på natten den 4 augusti var inget annat än en fars iscensatt av USA:s och Sydvietnams krigsfartyg. Det är orsaken till att Pentagon var oförmöget att presentera några bevis på saken.

Eftersom det hela är en ren uppdiiktning innehåller historien många ohållbarheter som inte kan förklaras.

Under sin presskonferens den 4 augusti hänvisade McNamara till att Maddox rapporterat 'radarkontakt med oidentifierade övervattensfartyg' och hävdade att 'anfallet' skedde under mycket dåliga väderleksförhållanden. Han sade bl. a. att väderleken och mörkret klockan 22.42 (lokal tid) 'hindrade operationerna' för luftstridskrafterna, och att klockan 00.32 den 5 augusti låga moln fortfarande 'hindrade operationerna' för flyget.

I Dåligt väder och fullständigt mörker förhindrade identifikation av fartygen, hur kan man då hävda att de tillhörde Demokratiska Republiken Vietnam?

Många frågade: Av vilket skäl skulle nordvietnamesiska fartyg 'anfälla' USA:s jagare? Varför ger sig detta lilla land med sin obetydliga flotta på en systematisk provokation av USA:s sjunde flotta med dess 125 fartyg och 650 flygplan?

Vidare, eftersom den är uppdiiktad rakt igenom innehåller denna historia många malhål:

— President Johnson sade att efter 'anfallet' 2 augusti 1964 i Bac Bo-bukten beordrades jagaren Turner Joy — som befann sig vid Filippinerna — att ansluta sig till Maddox. I verkligheten befann sig Turner Joy klockan 19.30 (lokal tid) den 2 augusti redan i Bac Bo-bukten, öster om Deo Ngang. Den måste med andra ord ha fått dessa instruktioner redan innan 'det första anfallet' mot Maddox.

— President Johnson sade också att han efter 'det andra anfallet' natten den 4 augusti 1964 beordrade hangarfartyget Constellation att avsegla till Bac Bo-bukten för att förstärka USA:s flottstridskrafter där. I själva verket lämnade Constellation Hong Kong på morgonen den 4 augusti. Detta bekräftades av dess befälhavare, Frederic A. Bardshar, vid hans presskonferens den 10 augusti (REUTER 10/8 1964). På kvällen den 4 augusti 1964, dvs. före det 'andra anfallet', befann sig hangarfartyget redan i Bac Bo-bukten.

Om man går efter president Johnsons påståenden förefaller det som om jagaren Maddox var det enda amerikanska krigsfartyget i Bac Bo-bukten på kvällen den 2 augusti. I verkligheten opererade fyra amerikanska jagare vid den tidpunkten längs Nordvietnams kust, nämligen Maddox, Turner Joy, Samuel Moore och Berkeley.

På kvällen den 4 augusti och före det 'andra anfallet' fanns 11 av USA:s krigsfartyg ur Sjunde flottan redan på platsen: Ticonderoga-gruppen med hangarfartyget Ticonderoga och jagarna Samuel Moore, Edison, Harry Hubbard och Berkeley; Constellation-gruppen med hangarfartyget Constellation och jagarna Preston och Fechteler samt USS Gridley; och slutligen de två jagarna Maddox och Turner Joy.

Enligt president Johnsons uttalande den 4 augusti 1964 beslöts luftanfallet mot Nordvietnam efter det 'andra anfallet' mot USA:s krigsfartyg i Bac Bo-bukten.

Men enligt den Reuter-korrespondent som deltog i presskonferensen den 10 augusti 1964 ombord på ett fartyg tillhörande Sjunde flottan, uppgav en pilot — vars namn ej nämndes — på en A-4 baserad på hangarfartyget Constellation, att piloterna informerades om anfallet på Nordvietnam på morgonen den 4 augusti, det vill säga på kvällen den 3 augusti (Washington-tid).

Luftanfallet den 5 augusti var ingen isolerad aktion: tvärtom kom det alldeles inpå en rad av andra krigshandlingar av USA mot Demokratiska Republiken Vietnam: artilleribeskjutning av öarna Hon Ngu och Hon Me, bombning av Nam Can och Noong De, artilleribeskjutning av Ron och Deo Ngang, provokationer av Maddox i vietnamesiskt territorialvatten från 31 juli till 2 augusti 1964.⁶

Uttalande om Tonkinintermezzot av försvarsminister Robert McNamara vid senatsförhör inför senatens utrikesutskott 1964:

McNamara: Anfallet inträffade nattetid. Det föreföll att vara en överlagd attack av bakhållstyp. Torpeder avlossades, automatvapeneld riktades mot fartygen. De besvarade elden.

Sen. Lausche: Vet ni hur många torpeder som avlossades och vilka typer av mindre vapen som användes?

McNamara: Det är svårt att uppskatta. Det var en mycket mörk natt. Anfallet utfördes under natten, under de mörka timmarna. Det var ett överlagt anfall, ett planerat anfall. Det beskrevs som ett bakhåll i befälhavarnas rapporter, men på grund av att det var natt är det mycket svårt att bedöma den totala eldmängden.⁷

Uttalande om Tonkinintermezzot av försvarsminister Robert McNamara vid senatsförhör inför senatens utrikesutskott den 20 februari 1968:

Omkring klockan 21.39 öppnade både Maddox och Turner Joy eld mot de fartyg som närmade sig när det var uppenbart av deras manövrer att de ställde in sig för anfallspositioner. Vid den tidpunkten, ungefär, befann sig fartygen ca 5 500 meter från Maddox när radarn visade att kontakten försvagats och avståndet börjat vidgas. Torpedljud hördes då i Maddox' hydrofon. En rapport om torpedljuden sändes omedelbart till Turner Joy via radio och båda fartygen gjorde undflyende rörelser för att undvika torpederna. En torpedstrimma siktades därpå rakt för om Turner Joy . . .⁸

⁶ Publicerad i september 1964, här återgiven enligt *I F Stones Weekly*, 4 mars 1968

⁷ Enligt *I F Stones Weekly*, 4 mars 1968

⁸ Enligt *I F Stones Weekly*, 4 mars 1968

Brev från löjtnant John W. White till redaktionen i New Haven Register:

Jag hävdar att president Johnson, utrikesminister McNamara och försvarsstaben gav kongressen felaktiga informationer i sin rapport om att amerikanska jagare blev attackerade i Tonkinbukten.

I augusti 1964 tjänstgjorde jag som officer ombord på USS Pine Island (AV-12) i Stilla Havet. Pine Island var det första amerikanska krigsfartyg som anlände till krigszonen som en följd av 'angreppet' mot jagarna Maddox och Turner Joy. Jag kommer mycket klart ihåg de förvirrade radiomeddelanden jagarna sände — förvirrade eftersom jagarna inte själva var säkra på om de blivit anfallna. Förutsatt att några nordvietnamesiska torpedbåtar fanns i området och utförde oroande rörelser, så är frågan: Sköt de verkligen med kanon eller avfyra- de de torpeder mot amerikanska krigsfartyg? Svaret är nej.

Jag fick reda på detta genom samtal med chefshydrofonisten på Maddox som befann sig i hydrofonrummet under 'angreppet'. Han berättade att hans bedömning av hydrofon-bilden var negativ, vilket innebär att inga torpeder avfyrades genom vattnet mot fartyget eller någon annanstans. Han hävdade också att han fortlöpande rapporterade detta till befälhavande officeren under 'angreppet'. Min erfarenhet som ubåtsjaktofficer säger klart att en chefshydrofonists bedömning i en sådan här situation är mera tillförlitlig än den som någon annan på fartyget, inklusive befälhavande officeren, kan göra. Ingen befinner sig i en bättre position att avgöra om en attack äger rum och i det här fallet var bedömningen att så inte var fallet.

Ändå rapporterade Pentagon till presidenten att Nordvietnam hade anfallit oss och presidenten rapporterade vidare till kongressen. Varför? Var det helt enkelt ett missförstånd, eller ett medvetet försök att pröva vår position i Asien? Vilken anledningen än var så fick presidenten i ett läge av panik baserat på felaktig information maktmedel utan motstycke, vilka idag ger honom möjligheter att utan krigsförklaring föra ett krig med över en halv miljon man och kostnader på miljarder dollars. Det är ett högt pris för en dålig radiatorappor. Låt oss hoppas att våra krigsfartyg inte närmast blir anfallna av kinesiska sampaner.⁹

Efter oroligheterna i Tonkinbukten förekommer inga officiella anfall mot nordvietnamesiskt territorium förrän i början av februari 1965. Den 7 februari anföll FNL en del amerikanska baser, däribland Pleiku. Vid det anfallet dödades åtta amerikanska soldater, och tolv timmar efter anfallet mot Pleiku anföll amerikanskt attackflyg ett flertal mål i Nordvietnam. Officiell motivering till det amerikanska angreppet var att överfallet av Pleiku var beordrat och dirigerat från Hanoi, och att angreppet var avsett som en repressalieåtgärd. Man betonade från amerikanskt håll, att man inte önskade ett utvidgat krig, men likväl har bombningen av nordvietnamesiskt territorium sedan februari 1965 pågått oavbrutet med undantag för enstaka kortare bombstopp.

⁹ Enligt *I F Stones Weekly*, 18 december 1967